સર્વ શિક્ષા અભિયાન –ભુજ (કચ્છ)

અનુદાનિત

ક્રિયાત્મક સંશોધન

૨૦૧૩ /૨૦૧૪

શ્રી કોટડા ઉગમણા પ્રા.શાળાના ધો. ૮ ના વિદ્યાર્થીઓ અંગ્રેજી વિષયમાં રસ ધરાવતા નથી.

(પ્રેરક)

(શ્રી એન.એમ.રાઠોડ)

જીલ્લા પ્રાથમિક શિક્ષણાધિકારીશ્રી

અને

જીલ્લા પ્રોજેક્ટ કો.ઓર્ડીનેટર –કચ્છ .

-:માર્ગદર્શક:-

ડૉ.દક્ષાબેન ગોર

સિનીયર લેક્ચરરશ્રી

ડાયટ –ભુજ

-:પ્રયોજક :-

મયુર જી.ભાનુશાલી

સી.આર.સી. કો.ઓ.

કોટડા(ચ),તા-ભુજ(કચ્છ)

CERTIFICATE

This action research directed and supervised by the candidate’sguide has been accepted by the D.P.C.S.S.A.M. Kachchh.

ACTION RESEARCH

Title: શ્રી કોટડા ઉગમણા પ્રા.શાળાના ધો .૮ ના વિદ્યાર્થીઓ અંગ્રેજી વિષયમાં રસ ધરાવતા નથી .

Candidate:- મયુર જી.ભાનુશાલી ,સી.આર.સી.કો.ઓ.કોટડા(ચ)

Guide:- ડૉ.દક્ષાબેન ગોર ,સિનીયર લેક્ચરર ,ડાયટ-ભુજ

(શ્રી એન.એમ.રાઠોડ)
જીલ્લા પ્રાથમિક શિક્ષણાધિકારીશ્રી
અને
જીલ્લા પ્રોજેકટ કો.ઓર્ડીનેટર –કચ્છ .

<u>ઋણસ્વીકાર</u>

ગુજરાત રાજ્યમાં પ્રાથમિક શિક્ષણની ગુણવતા સુધારવા માટે એસ.એસ.એ. અથાગ પ્રયત્ન કરી રહ્યું છે .શિક્ષણ એ પાયાની અને મુળભૂત જરૂરિયાત છે .પરંતુ પ્રાથમિક શિક્ષણમાં ઘણી બધી સમસ્યાઓ છે .આ તમામ સમસ્યાઓનું નિવારણ કેળવણી ક્ષેત્રની નાની યોજનારૂપ ક્રિયાત્મક સંશોધનથી થાય છે . કેળવણી અને બાળકની સમસ્યા સુધારવા માટે આ સંશોધન કરવામાં આવેલ છે . આ સંશોધન માટે જેમના તરફ થી મને માર્ગદર્શન મળેલ તેવા માર્ગદર્શક શ્રીમતી ડૉ.દક્ષાબેન ગોર તથા કોટડા ઉગમણા પ્રા.શાળાના ઉચ્ચ પ્રાથમિક વિભાગમાં ભાષા શિક્ષક તરીકે ફરજ બજાવતા શ્રીમતી મેઘાબેન ચાવડાનો આ તબક્કે આભાર માનું છું.

આ કાર્ય માં જેમનો સૌથી વધુ સહારો મળ્યો છે તેવા કોટડા ઉગમણા પ્રા.શાળાના ધોરણ -૮ ના વિદ્યાર્થીઓનો હું આભાર માનું છુ .

આભાર સહ ....

અનુક્રમણિકા

ક્રમ	વિગત
૧	પ્રસ્તાવના
૨	સમસ્યાનું શિર્ષક
૩	શબ્દોની વ્યવહારિક વ્યાખા
૪	હેતુઓ
૫	ઉત્કલ્પનાઓ
૬	અભ્યાસ કાર્યનું મહત્વ
૭	સંશોધન ક્ષેત્ર ની મર્યાદાઓ
૮	વ્યાપવિશ્વ નો નમૂનો
૯	સંશોધન યોજના
૧૦	માહિતિ એકત્રીકરણ ની રીત
૧૧	કાર્યનું અમલીકરણ
૧૨	તારણો

પ્રસ્તાવના

ભારત એક લોકશાહી ધરાવતું રાષ્ટ્ર છે . લોકશાહીની સફળતા તેના જવાબદાર નાગરિકો પ્રત્યે અવલંબે છે . ભારતનું ભવિષ્ય પ્રાથમિક શાળાના વર્ગખંડમાં ઘડાય છે . બાળકના ચારિત્ર્ય ઘડતર અને માનવીય મૂલ્યોના સિંચન માટે પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો સતત કાર્યરત છે . આવા ઉમદા કાર્યમાં વિદ્યાર્થી અંગ્રેજી જેવા મહત્વના વિષયમાં રસ ન લે તે ખૂબ જ માથા પરિણામ લાવી શકે .

પ્રવર્તમાન યુગ એ જ્ઞાનનો યુગ કહેવાય છે . આવા યુગમાં બાળકોના સર્વાંગી વિકાસમાં શારીરિક,માનસિક ,સાંવેગિક, સામાજિક , આધ્યાત્મિક વિકાસને મહત્વ આપવું જરૂરી છે .વળી ,વ્યાવહારિક જીવનમાં અંગ્રેજીનું જ્ઞાન મેળવવું અતિ આવશ્યક છે . આજના કમ્પ્યુટર યુગમાં ડગલે ને પગલે અંગ્રેજીનો ઉપયોગ થાય છે . આથી બાળક અંગ્રેજીમાં રસ ન લે તે તેના ભવિષ્ય માટે ખૂબ જ નુકશાનકારક બની શકે તેમ છે .

શિક્ષક સજ્જતા તાલીમ માં અવારનવાર શિક્ષકમિત્રો તરફથી આ વિષય માં મુશ્કેલી પડે છે ,એવી રજુઆતો આવતી હતી .તેથી કોટડા ઉગમણા પ્રા.શાળાના ધોરણ -૮ ના બાળકો અંગ્રેજી વિષયનું સામાન્ય જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી વ્યાવહારિક જીવન માટે જરૂરી અંગ્રેજી જ્ઞાન મેળવી આગળ આવી શકે તે અપેક્ષાએ વિદ્યાર્થીઓ ને અંગ્રેજી માં રસ લેતા કરવા આ પ્રયોગ હાથ ધર્યો .

પ્રયોજકે આ શાળા કક્ષાની સમસ્યાનું વૈજ્ઞાનિક દષ્ટિએ ઉકેલ મેળવવા આ ક્રિયાત્મક સંશોધન હાથ ધરેલ હતું .

<u>સમસ્યાનું શીર્ષક:-</u>

પ્રયોજકે કોટડા ઉગમણા પ્રા.શાળાની શાળા કક્ષાની સમસ્યાને નીચે મુજબ વ્યાખ્યાયિત કરી હતી .

<u>**કોટડા ઉગમણા પ્રા.શાળાના ધોરણ -૮ ના વિદ્યાર્થીઓ અંગ્રેજી વિષયમાં રસ લેતા નથી**</u> .

<u>શબ્દોની વ્યવહારિક વ્યાખ્યા</u> :-

પ્રસ્તુત ક્રિયાત્મક સંશોધનમાં વપરાયેલા કેટલાક પારિભાષિક શબ્દોને જે અર્થમાં પ્રયોજવામાં આવ્યા હતા તે નીચે પ્રમાણે છે .

કોટડા ઉગમણા પ્રા.શાળા :-કચ્છ જીલ્લા શિક્ષણ સમિતિ સંચાલિત ભુજ તાલુકાની કોટડા ઉગમણા ગ્રુપ શાળાની ધોરણ -૧ થી ધોરણ -૮ માટેની ગુજરાતી માધ્યમની શાળા

અંગ્રેજી :-પ્રવર્તમાન ધોરણ -૮નુ પાઠ્યપુસ્તક .

રસ લેતા નથી :-શૈક્ષણિક કાર્ય દરમિયન સક્રિયતાનો અભાવ

<u>હેતુઓ:-</u>

જે રીતે ચોક્કસ ધેય વિના સાચો માર્ગ ન મળે અને કાર્ય સિધ્ધ ન થાય તેમ ચોક્કસ હેતુ વિના સંશોધન કાર્ય ન બને . હેતુઓ નક્કી કરવાથી કાર્ય ગતિશીલ બને છે . ઉપરાંત સમય ,શક્તિ અને નાણાનો વ્યય થતો અટકે છે .

આથી પ્રયોજકે તેના ક્રિયાત્મક સંશોધનના હેતુઓ નીચે મુજબ નક્કી કર્યા હતા .

- બાળકોની અંગ્રેજી વિષયની કચાશ દૂર કરવી .
- બાળકો અંગ્રેજી વિષય પરત્વે રસ કેળવે .
- બાળકો ની વૈચારિક શક્તિ ખીલે .
- અંગ્રેજી ભાષાન નો વ્યવહારિક ઉપયોગ સમજે .
- અંગ્રેજી વિષયની અગત્યતા સમજતો થાય .
- વિદ્યાર્થીઓના આત્મવિશ્વાસ માં વધારો થાય .
- શિક્ષણ કાર્યને વેગ મળે .

ઉત્કલ્પનાઓ :-

સંશોધક માટે ઉત્કલ્પના એ દીવાદાંડી રૂપ છે . સમસ્યાને વૈજ્ઞાનિક દષ્ટિકોણથી સમજવા માટે ઉત્કલ્પના રચવી અનિવાર્ય છે . તે માહિતીને એકત્રિત કરવામાં ખુબ જ ઉપયોગી બને છે . ઉત્કલ્પનાઓ સંશોધકને તેના ધ્યેયનું દર્શન કરાવે છે .હરિભાઈ દેસાઈ અને કૃષ્ણકાંત દેસાઈના મતે – "ઉત્કલ્પનાઓ સમસ્યાને વૈજ્ઞાનિક રીતે જોવાની આંખો છે .એક રીતે ઉત્કલ્પનાઓ સમસ્યા ઉકેલ માટેની ચાવી છે ." [૧]

આ ઉપરાંત ડૉ.દિનેશ ઉચાટ (૧૯૯૭) ના મતે –
"સંશોધન અભ્યાસના હેતુઓ અને શીર્ષક નક્કી કર્યા પછી પ્રયોજક સંશોધનના અંતે પ્રાપ્ત થનાર પરિણામો અંગે આગાહી કરવા કામચલાઉ જવાબો કે ઉકેલો રચે છે .જેને ઉત્કલ્પના તરીકે ઓળખવામાં આવે છે ." [૨]

જે તે ક્ષેત્રનો પ્રારંભિક તબક્કો જ ઉત્કલ્પનાઓ હોય છે .સંશોધનની ઉત્કલ્પનાઓ આ પ્રમાણે હતી

- અંગ્રેજી વિષય અઘરો લાગે છે .
- અંગ્રેજી વિષયની પાયાની કચાશ હશે .
- અંગ્રેજી શિક્ષક વર્ગમાં હોશિયાર બાળકોને લક્ષમાં રાખી ભણાવતા હશે .
- વિદ્યાર્થીઓમાં જવાબ ખોટો પડશે તેનો દર હશે .
- બાળકોના અંગ્રેજી વિષયની પાયાની કચાશ દૂર થાય તો અંગ્રેજીમાં રસ લેતા થાય .
- બાળકોને વ્યવસ્થિત મૂળાક્ષરોનું જ્ઞાન આપવામાં આવે તો અંગ્રેજીમાં રસ લેતા થાય .
- અંગ્રેજીનો વ્યવહારિક ઉપયોગ સ્પષ્ટ કરવામાં આવે તો વિદ્યાર્થી રસ લેતા થાય .
- અંગ્રેજી શિક્ષક ની પદ્ધતિ યોગ્ય ન હોવા થી .
- બેઠક વ્યવસ્થા બરાબર ન હોવાને કારણે .
- અંગ્રેજી વિષયનો તાસ શરૂઆતમાં રાખવામાં આવે તો અંગ્રેજીમાં રસ લેતા થાય .

૧.હરિભાઈ દેસાઈ અને કૃષ્ણકાંત દેસાઈ "સંશોધન પદ્ધતિઓ અને પ્રવિધિઓ "અમદાવાદ ,યુનીવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ ,પ્રથમ આવૃતિ ૧૯૭૯,પૃ.૯૪ .

૨.ડૉ. દિનેશ ઉચાટ "સામાજીક શાસ્ત્રોમાં સંશોધન સમસ્યા પસંદગીના સૈધ્ધાંતિક અને વ્યવહારુ આધારો ",પારસ પ્રકાશન ,રાજકોટ ,પ્રથમ આવૃતિ ૧૯૯૭ ,પૃ.૧

અભ્યાસક્રમનું મહત્વ :-

પ્રયોજક આ ક્રિયાત્મક સંશોધનનું મહત્વ નીચે મુજબ મુલવે છે .

- ✓ વિધાર્થીઓમાં અંગ્રેજીના મૂલ્યોનું સિંચન થશે .
- ✓ શાળામાં શિક્ષણનું યોગ્ય વાતાવરણ નિર્માણ થશે .
- ✓ શાળાની સમસ્યોનો ઉકેલ મળતા શિક્ષણ કાર્યને વેગ મળશે અને નવા ઉન્મેષો ઉમેરાશે .
- ✓ અન્ય શિક્ષક મિત્રોને મૂંઝવતી સમસ્યાના વૈજ્ઞાનિક ઢબે ઉકેલ મતે અ ક્રિયાત્મક સંશોધન ઉપયોગી થશે .
- ✓ વિદ્યાર્થીઓમાં નિયામક મૂલ્યોનું સિંચન થશે .

સંશોધન ક્ષેત્રની મર્યાદાઓ :-

હરિભાઈ દેસાઈના મતે "કોઈ પણ સંશોધન સર્વાંગ સંપૂર્ણ બની શકે નહિ .અભ્યાસનું ક્ષેત્ર સીમિત બનાવવામાં નાનપ નથી ."

પ્રયોજકની આ ક્રિયાત્મક સંશોધનની મર્યાદા નીચે મુજબ હતી .

- આ સંશોધનના તારણો માત્ર શ્રી કોટડા ઉગમણા પ્રા. શાળાને જ લાગુ પડશે .
- આ સંશોધન માત્ર ૨૦૧૩/૨૦૧૪ ના વિદ્યાર્થીઓ પૂરતું સીમિત છે .
- આ સંશોધન માત્ર ગ્રામ્ય કક્ષાની શાળા પૂરતું સીમિત છે .
- આ સંશોધન ના તારણો અંગ્રેજી વિષય પૂરતા જ રહેશે .

વ્યાપવિશ્વ અને નમૂનો :-

પ્રયોગ માટેનો નમૂનો જે સમૂહમાંથી પસંદ કરવામાં આવે છે તે મૂળભૂત પત્રોના સમૂહને વ્યાપવિશ્વ કહે છે .

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સંશોધન કાર્ય દરમ્યાન શાળાન ધોરણ -૮ ના વિદ્યાર્થીઓ સંશોધન કાર્યનું વ્યાપવિશ્વ હતું .તેમજ પસ્તુત સંશોધનમાં વ્યાપ વિશ્વ જ નમૂનો હતો .

<u>સંશોધન યોજના :-</u>

આ ક્રિયાત્મક સંશોધન માટેની યોજના નીચે મુજબ હતી .

- પ્રથમ તબક્કો : વિદ્યાર્થીઓને જૂથમાં વિભાજીત કરી એકબીજા વિદ્યાર્થીઓને અંગ્રેજી મુળાક્ષરો વિશે પૂછવામાં આવ્યું .

- બીજો તબક્કો :વિદ્યાર્થીઓના વાલીઓનો સંપર્ક કરી બાળકને આપવામાં આવતા ગૃહકાર્યની નબળી બાબતની ચર્ચા કરવામાં આવી .

- ત્રીજો તબક્કો :જુદી-જુદી શૈક્ષણિક પદ્ધતિઓથી શૈક્ષણિક કાર્ય કરવામાં આવ્યું .

<u>માહિતિ એકત્રીકરણની રીત :-</u>

પ્રયોજકે આ સંશોધન કાર્ય મતે ૬ દિવસનો સમય નક્કી કરેલ હતો .તેમાં અંગ્રેજી ના પાયાની બાબતોના દઢીકરણ માટે ૩ દિવસ, વિવિધ ઉદાહરણ અને પ્રયુક્તિ દ્વારા વિદ્યાર્થીને અંગ્રેજી શીખવવા માટે ૩ દિવસ નક્કી કર્યા .જેમાં પ્રયોગની અસરકારકતા માટેના તબક્કાઓનો સમાવેશ થાય છે .

પ્રત્યેક તબક્કાઓ દરમ્યાન શિક્ષક મિત્રોની ની મદદથી કસોટી લીધી હતી .

કાર્યક્રમનું અમલીકરણ :-

પ્રયોજકે કાર્યક્રમના અમલીકરણ માટે એક અઠવાડિયાના સમય સુધીનો સમયગાળો ફાળવ્યો હતો .

સારણી -૧

પ્રયોજકે એક અઠવાડિયા માટે નીચે મુજબ ઉપચારાત્મક શિક્ષણકાર્ય કરાવેલ હતું .

દિવસ	મુદ્દા	વાપરેલ ટી.એલ.એમ.	આવૃતિ
પ્રથમ ત્રણ દિવસ	અંગ્રેજીના મુળાક્ષરો નું જ્ઞાન ,અંગ્રેજી બારાક્ષરી	મૂળાક્ષર કાર્ડ ,સ્પેલિંગ અંતકડી	સ્પેલિંગ હરિફાઈ
બીજા ત્રણ દિવસ	નાના સ્પેલિંગ ,મોટા સ્પેલિંગ,રાઈમ્સ ,સદા વાક્યો	ચાર્ટ ,મૂર્ત વસ્તુઓ, કા .પા . પર સમજાવવું ,કાર્ડ દ્વારા સમજાવવું .	વસ્તુઓ બાળકોને આપી લાઈનમાં ઉભા રાખવા ,સ્પેલિંગ કાર્ડ બનાવવા આપવા

તારણો:-

પ્રાપ્ત માહિતીની રજૂઆત પરથી નીચે મુજબના તારણો પ્રાપ્ત થયા .

- પ્રત્યેક તબક્કાઓને અંતે અંગ્રેજી વિષયમાં રસ લેનારની સંખ્યામાં ક્રમશ: વધારો જોવા મળેલ હતો .
- અંગ્રેજીમાં પાયાની કચાશ દૂર થતા અંગ્રેજી વિષયમાં રસ લેનારની સંખ્યામાં ક્રમશ:વધારો થતો જોવા મળેલ હતો .
- વિવિધ પ્રવૃતિઓ કરાવવાથી વિદ્યાર્થીઓની કાર્યશક્તિ ખીલી ઉઠે છે જેથી અંગ્રેજી માં તેને રસ પડે છે .
- શિક્ષણકાર્યમાં વેગ મળે છે .
- હોશિયાર વિદ્યાર્થી પાસે થી નબળા વિદ્યાર્થી ઝડપથી શીખે છે .જેથી અંગ્રેજી જેવા વિષય માં જૂથકાર્ય કરાવવું જોઈએ .
- અંગ્રેજી વિષયનું શૈક્ષણિક કાર્ય હંમેશા પ્રથમ તાસમાં કરવાથી વિદ્યાર્થીઓની સક્રિયતા વધે છે .

-:પ્રયોજક :-

મયુર જી. ભાનુશાલી

સી.આર.સી. કો.ઓ.

કોટડા (ચ),તા-ભુજ

મો.૯૯૭૯૪૮૯૯૯૦

E-Mail:mayurbhanushali27@gmail.com

Website:crckotda.weebly.com

શ્રી કોટડા સી.આર.સી.તા:ભુજ,જિ:(કચ્છ)

|| करिष्ये वचनं तव ||